

Els efectes de la guerra: víctimes i repressió al municipi d'Osor (1936-1941)

JOAQUIM DABAN i MASSANA

L'any 1941, acabada de poc la guerra civil, les autoritats locals del municipi d'Osor varen elaborar un document que desglossava i quantificava cadascuna de les causes que havien motivat una forta davallada de població entre els anys 1936 i 1941 (morts en el front, executats, desapareguts...). A partir d'aquí, l'autor de l'article analitza aquestes xifres, les avalua dins el context de Catalunya i, per mitjà de l'expedient de la "Causa General", identifica una part de les víctimes d'aquest enfrontament. Així mateix, l'estudi examina les "altres causes" que afavoriren la pèrdua d'habitants del municipi (exiliats i empresonats) i aporta una relació de les persones que patiren aquesta difícil situació, les quals, indiscutiblement, també conformen el "cost humà" de la guerra civil.

EL municipi d'Osor està situat en el cor de les Guàrdies i abasta una extensió, aproximada, de 52 quilòmetres quadrats. Dins d'aquest ampli terme municipal hi ha ubicats diversos nuclis de població que mantenen, entre ells, una distància física considerable: Osor (població principal), Santa Creu d'Horta (a 6 quilòmetres del nucli principal), Santa Maria del Coll (a 5 quilòmetres del nucli), La Colònia o Mines d'Osor (a 4 quilòmetres), Sant Miquel de Ter (a 6,5 quilòmetres) i Sant Gregori (a 6 quilòmetres).

Les nombroses rieres i torrents que travessen el municipi (riu Ter, riera d'Osor, de Noguerola, el torrent de la Grabalosa...) afavoreixen l'aparició d'una riquesa forestal molt important que, des de sempre, ha estat la base econòmica principal pel desenvolupament i sosteniment dels seus habitants.

Avui en dia el municipi comprèn una població de 494 h.¹ que, fonamentalment, explota la riquesa que li proporcionen els seus boscos; però, no obstant, durant la dècada dels anys trenta, el poble va viure una època daurada, amb un dinamisme i una activitat remarcables, conseqüència de l'existència d'unes explotacions mineres i de la ubicació de dues indústries dins el seu terme; en aquells moments, l'any 1936, el municipi va assolir l'índex de població més elevat: 1.319 h.

1. Arxiu Municipal d'Osor. Padró municipal d'habitants de l'any 1991.

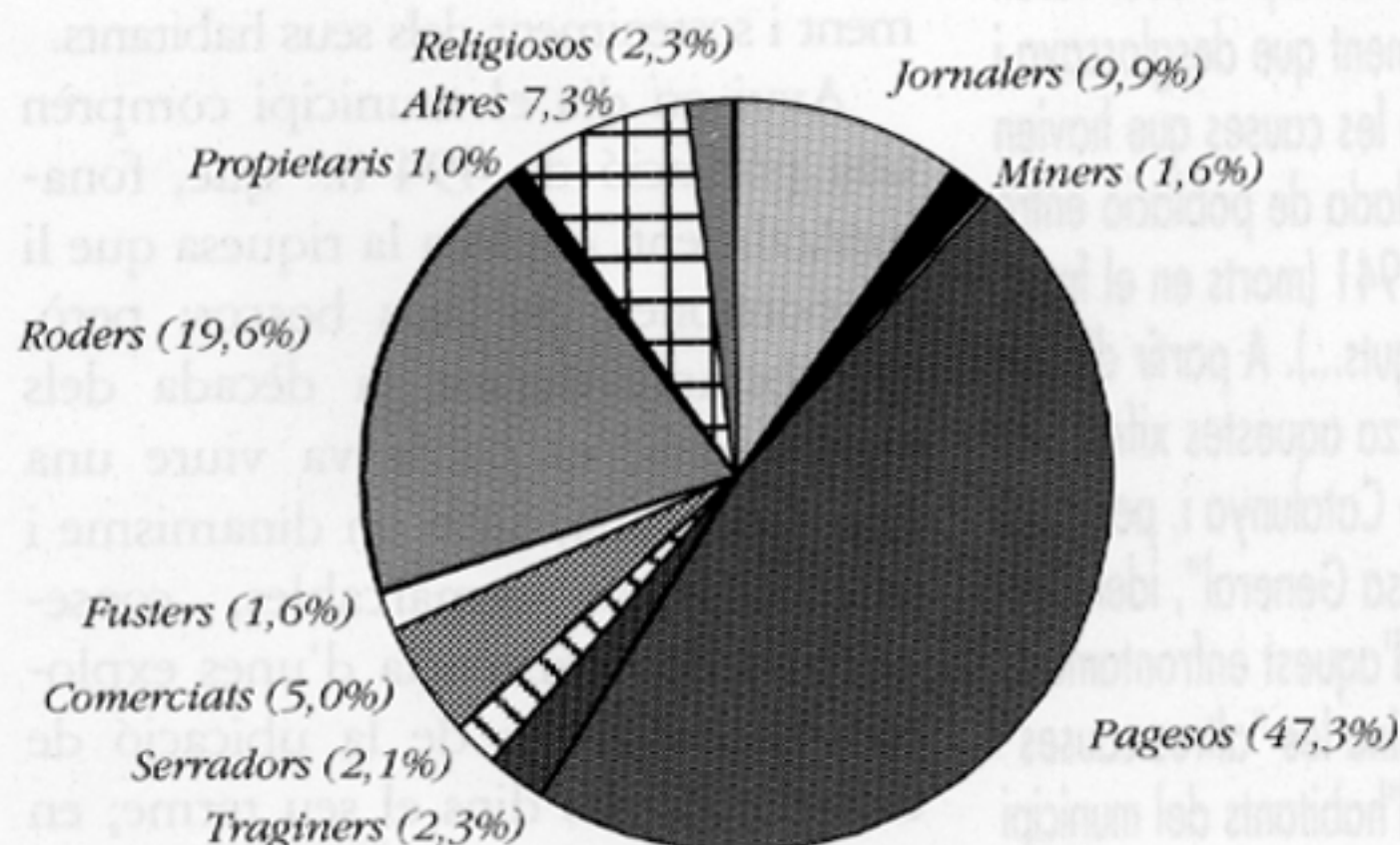
Amb l'inici de la guerra, com arreu de l'Estat, va inaugurar-se una nova etapa en la vida social i econòmica del poble. Començava una època de crisi, de conflictes, d'enfrontaments i assassinats que es varen perllongar fins ben entrats els anys quaranta. D'aquesta manera, es va produir un elevat nombre de víctimes humanes i una forta repressió que, encara avui (cinquanta-dos anys després del conflicte) resta per avaluar i analitzar a la majoria dels pobles i ciutats.

Les xifres oficials del cost humà de la guerra

Un estudi del cens electoral de l'any 1934², permet establir una composició social prou diversificada, que ens mostra les diferents activitats econòmiques desenvolupades en el terme municipal i que, forçosament, havien de comportar una multiplicitat d'interessos. A través d'una anàlisi més detallada de les ocupacions pot observar-se que, majoritàriament, la població es dedicava a compaginar les tasques agrícoles i l'aprofitament de la riquesa forestal (pins, roures, castanyers...); però, no obstant, també hi havia un nombre

GRÀFIC Núm. 1

Ocupacions per l'any 1934

2. AMO Rectificació al cens electoral. Lligall núm. 27. L'esmentat cens, recull tota la població del municipi major de 21 anys i detalla l'ofici de cadascun dels seus habitants.

considerable de gent que treballava a les indústries establertes en el municipi: fabricació de rodells, producció tèxtil i extracció de minerals (galena i fluorita). Malgrat tot, existia un grup de persones que patí, ben directament, les conseqüències de viure una etapa de carestia econòmica en un terme municipal on s'havien instal·lat indústries manufactureres. Així, aquestes persones constituïren el grup "d'obriers sense feina", amb el conseqüent estat d'intranquil·litat i angoixa que provocava aquesta situació.

El document on figura aquesta última informació³, pot considerar-se escrit pels volts de l'any 1933 i ens mostra una relació, amb noms i cognoms, de quaranta-cinc obrers que es trobaven a l'atur –ANNEX Núm. 1–. Aquesta enumeració, però, no passaria d'ésser una curiositat si no fos perquè alguns dels noms que hi apareixen tornen a sortir en altres llistats, uns anys més tard, per causes i motius ben diferents: alguns es convertiren en protagonistes de primera línia durant el període bèl·lic de 1936-1939. La realitat d'aquesta llista, doncs, ens porta a qüestionar-nos si no eren les persones més anguiades i afligides, per la seva difícil situació laboral les que encapçalaren l'agitació dels primers anys del conflicte i provocaren un indigne ajustament de comptes contra tots aquells que consideraren culpables de la seva mala situació social i econòmica, fet que causà pànic i malfiança entre tota la població:

*"El comitè d'Osor es féu celebre a la comarca per la seva violència. En un principi el formaven republicans històrics i alguns rodors i llenyataires del poble. Aquests darrers, influïts per anarquistes de Salt, imposaren una línia molt més violenta i fins i tot els elements més moderats del comitè arribaren a sentir-se amenaçats."*⁴.

Les conseqüències de la violència i dels enfrontaments originats al municipi, des de l'any 1936 fins al 1940, estan recollides en un escrit que forma part de l'expedient del padró del 1940. Aquest document, datat del 20 de febrer del 1941, intenta justificar la diferència que existia entre el nombre d'habitants calculats per la junta municipal del cens i els estimats per la junta provincial. D'aquesta manera, les autoritats desglossen cadascun dels conceptes que varen produir les baixes i avaluen el nombre de víctimes que s'ocasionaren per cada apartat, cosa que ens permet de tenir una idea bastant aproximada del nombre de persones que desaparegueren de la vila d'Osor com a conseqüència del conflicte:

3. AMO Lligall núm. 263.

4. J.M. SOLÉ, J. VILLARROYA: *La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939) II*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 248, Barcelona-1990.

E S T U D I S

"(la diferència)... proviene de las bajas sufridas durante la guerra, la desaparición de varias familias a causa de la misma, y al paro de los trabajos en las Minas de Osor que ha motivado también algunas bajas en el Censo.

Comparando el último Censo con el presente, resulta lo siguiente:

<i>- Que han muerto en el frente rojo:</i>	<i>26 personas</i>
<i>- Han desaparecido ha causa de la guerra:</i>	<i>16 personas</i>
<i>- Han sido condenados a muerte y ejecutados, como participantes en el movimiento rojo:</i>	<i>10 personas</i>
<i>- Fueron asesinados por los rojos:</i>	<i>8 personas</i>
<i>- Bajas por falta de trabajo en las Minas de Osor y por otras causas⁵:</i>	<i>205 personas</i>
<i>Total de bajas:</i>	<i>265 personas".⁶</i>

Aquest nombre total de baixes que s'assenyala (ja per sí mateix prou important), pren una major dimensió si es considera els habitants que tenia el municipi l'any 1936: 1319 h. Segons aquesta xifra, la quantitat de persones desaparegudes per causa de la guerra (que foren confirmades per les autoritats franquistes l'any 1941), representaven el 20% de la població que existia abans d'iniciar-se el conflicte, fet que constata la desmesurada repercussió que tingué la Guerra Civil en aquesta comunitat.

No obstant això, és necessari verificar i contrastar tota la informació que es desprèn d'aquest document per tal d'assolir el major grau de credibilitat; així mateix, és precís identificar cadascuna de les víctimes del conflicte, en la mesura del possible, per poder ratificar les xifres d'aquest escrit. D'aquesta manera, seguint els cinc conceptes esmentats en la declaració de la junta municipal del cens, apunto una part dels noms i cognoms de les persones que foren víctimes d'aquest conflicte confiant que, ben aviat, apareguin altres llistes que completin aquesta investigació.

Les primeres víctimes del conflicte

El règim anterior va encarregar-se de publicar i divulgar convenientment els noms i cognoms dels que foren víctimes del desordre i la violència provocats per diversos grups contraris a la sublevació militar. Llavors, solien exposar una relació dels "seus" caiguts en una làpida commemorativa a les entrades

5. El subratllat és meu.

6. AMO Padró municipal d'habitants de l'any 1940. Lligall núm. 166.

QUADERNS DE LA SELVA, 4

de les esglésies o dels cementiris. Malgrat tot, les morts produïdes, bàsicament, en els primers moments de la confrontació, s'han d'avaluar justament, i, situar al mateix nivell que totes les altres que s'ocasionaren en el bàndol republicà.

L'expedient de la "Causa General"⁷ assenyala el nombre de víctimes, degudament identificades, que comportaren les primeres disputes i alteracions en el terme d'Osor: moriren dotze persones entre els mesos d'agost a novembre de 1936, vuit de les quals tenien la seva residència en aquest municipi (correctament comptabilitzades en el document de la junta del cens municipal) i quatre eren empadronades fora d'Osor (els capellans de diferents parròquies veïnes). -ANNEX núm. 2-.

La informació que elaboraren les autoritats franquistes sobre la mort d'algunes víctimes, mostra el grau de crueltat i de violència a què s'arribà en els primers moments del conflicte. Tot i que la descripció que se'ns dóna pot ser subjectiva, ben segur que parteix d'una base fonamentada: "*Se dice públicamente que los Sacerdotes José Palá Casella y Jose Bruguera Pujol, asesinados por individuos y Milicianos del Comité de Osor, fueron barbaramente torturados y mutilados...*"⁸.

En definitiva, doncs, s'evidencia la violència i l'agressivitat del comitè d'Osor que, amb la mort d'aquests vuit veïns (6,1 per mil de la població), va ultrapassar la mitjana de morts en la reraguarda a Catalunya (2,9 per mil)⁹.

Els morts per la repressió franquista

De manera més indirecta, l'expedient de la "Causa General" també ens facilita la identitat d'algunes de les persones que foren víctimes de la repressió franquista: tant d'aquelles que varen ser "jutjades" i executades, com de les que, "simplement" foren empresonades pel règim o obligades a exiliar-se per por de les represàlies. Tota aquesta valuosa informació procedeix d'un llistat en el qual figuren els noms i cognoms de les persones que, segons les autoritats del moment, varen formar part del comitè d'Osor; també s'indica quina va ser la "sort" o el "destí" que tingué cadascun dels relacionats.

Segons aquesta llista, hi hagué vuit membres del comitè "sentenciados y ejecutados". En canvi, la declaració realitzada per les autoritats franquistes del

7. AMO Expedient de la Causa General. Lligall núm. 264.

8. Ibídem.

9. J.M. SOLÉ, J. VILLARROYA: *La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939)*. 1 Publicacions de l'Abadia de Montserrat, pp. 369-370, Barcelona. 1990.

municipi a l'escrit del mes de febrer de 1941, reconeixia que havien estat deu les persones condemnades a mort i executades per ser: "...responsables de los diversos hechos delictivos perpetrados durante la época roja"¹⁰. Per tant, hi ha una diferència de dues persones en les afirmacions fetes pels dirigents locals que, possiblement, podien ser dues víctimes no implicades en els actuacions del comitè i, per aquesta raó, no apareixen a la llista de la "Causa General" –ANNEX núm. 3–.

Les dues xifres que s'assenyalen (vuit o deu morts) tornen a fer sobresortir el municipi d'Osor en l'índex de repressió, ara, però, a la postguerra. Així, si pels pobles de Catalunya que comptaven entre els 1.000 i els 1.999 habitants (Osor en tenia 1.319) hi havia un índex de repressió del 1,9 per mil i pel conjunt de la comarca de la Selva s'assolí una mitjana de 2,1 per mil¹¹, cal assenyalar que, en el municipi d'Osor, aquest nombre de víctimes representà un índex del 6,1 per mil, si es considera la xifra de vuit morts, o de 7,5 per mil, si admetem les deu víctimes reconegudes per la junta del cens municipal.

Entre les víctimes de la repressió franquista figura el nom de Pere Gamell i Dull, alcalde del municipi en el període bèl·lic. Aquest, poc temps abans que fos executat, va escriure diverses cartes a la seva dona, Enrica Recasens, les quals foren censurades i intervingudes per les autoritats del moment. Els escrits, reflecteixen una forta preocupació i, alhora, una certa esperança de justícia:

*"...si el pueblo, o sea las autoridades, quieren decir la verdad, nada más han de hacer que abonarme porque ya saben que yo no quería sangre ni encarcelamientos para nadie, y de ellos depende mi abono, que hice lo que pude para ellos, a ver ellos lo que harán para mí"*¹².

Els morts i desapareguts en el front

Actualment, hi ha poques poblacions i comarques que hagin identificat analitzat cadascuna de les víctimes produïdes en el front de guerra i, per tant, és difícil poder avaluar el nombre de baixes ocorregudes en els enfrontaments bèl·lics. Les morts provocades per aquesta causa varen suposar, aproximadament, les dues tercers parts de les pèrdues humanes per efecte directe de la guerra i es converteixen, doncs, en el principal element a l'hora d'analitzar el cost humà global d'aquest conflicte. En l'àmbit de Catalunya, s'estima que el

10. AMO Expedient de la Causa General. Lligall núm. 264.

11. J.M. SOLÉ i SABATÉ: *La repressió*

franquista a Catalunya 1938-1953. p. 132. Edicions-62, Barcelona 1985.

12. AMO Cartes intervingudes per FET i de les JONS. Lligall núm. 657.

nombre de baixes en combat podria oscillar entre les 36.000 (l'1,2% de la població) i les 41.000 persones (1,4%)¹³.

Pel cas que estem analitzant, les autoritats locals del moment varen reconèixer la mort de 26 persones al front, nombre que, perceptualment, representava l'1,97% de la població de l'any 1936. Així doncs, el municipi d'Osor marcava, novament, una diferència respecte de l'índex percentual de Catalunya. Malgrat tot, aquest marge podria ser molt més important si tenim present les 16 persones que el govern local va considerar com a desaparegudes "*por causa de la guerra*". Per tant, la suma global dels morts i desapareguts en combat resultà ser de 42 persones que representen el 3,1% dels empadronats.

D'altra banda, no es disposa de cap relació de víctimes i, malgrat que és prou interessant conèixer la xifra de morts i desapareguts en combat, també és necessari obtenir la seva identificació per tal de contrastar i avaluar les xifres donades per les autoritats franquistes; d'aquesta manera es podria conèixer, amb més exactitud, quin fou el cost humà de la Guerra en aquest municipi. Per tant, és convenient confeccionar aquesta llista perquè, avui, encara hi ha molts testimonis que poden recordar els noms i cognoms dels companys que moriren en el front.

Pel que fa a les 16 persones que figuren com a "desaparegudes", caldria qüestionar-se si realment varen ser mortes en el front o, contràriament, varen exiliar-se a l'estranger sense que les autoritats locals en tinguessin coneixement. En aquest sentit, si considerem la data en què va ser escrit el document de la junta municipal del cens, el 20 de febrer de 1941, es pot constatar que ja havien transcorregut gairebé dos anys des de l'acabament de la Guerra (temps suficient per a donar senyals de vida) i, per tant, podria considerar-se que la majoria dels desapareguts varen ser considerats "morts sense identificar" en el front de guerra.

La manca de treball i les "altres causes"

Analitzant les xifres assenyalades per la junta municipal del cens, s'observa que va ser l'últim concepte (la manca de treball a les mines i les altres causes) l'origen principal de la pèrdua de població. Malgrat tot, cal matisar que en la descripció de l'apartat també hi figura un afegitó final que podria passar-nos desapercebut: "*por otras causas*". A partir d'aquesta consideració, cal qüestio-

13. B. DE RIQUER i J.B. CULLA: *El franquisme i la transició democràtica* (1939-1988), vol. VII de la Història de Catalunya. p. 23, Edicions-62, Barcelona 1989.

E S T U D I S

nar-se quines de les 205 baixes apuntades ho són “per falta de treball a les Mines” i quines són per “altres causes”.

Una anàlisi de les activitats professionals que es desenvoluparen al municipi d'Osor l'any 1934¹⁴ permet adonar-se que hi figuraven trenta-vuit jornalers (alguns dels quals degueren estar ocupats a les mines) i sis miners. No obstant, si aquesta mateixa observació la fem per a l'any 1940¹⁵, veiem que apareixen quinze jornalers i disset miners. Segons això, considerant només el nombre de miners, hi ha un augment important de les persones que es dedicaven a aquesta professió entre els anys 1936 i 1940 (lluny de produir-se les baixes indicades per les autoritats locals). Si volem tenir en compte la xifra global de miners i jornalers (considerant aquests últims com a persones ocupades en tasques mineres), s'ha d'assenyalar, per a l'any 1940, la pèrdua de dotze persones que es dedicaven en aquestes activitats. La xifra esmentada podia representar aproximadament (considerant que cada unitat familiar estava formada per una mitjana de 5 persones) un descens global de 60 habitants.

Quadre 1 Ocupacions i activitats

	1934	1940		1934	1940
Sector primari			Paletes:	6	9
Jornalers:	38	15	Pecó carreter:	—	1
Miners:	6	17	Sabater:	—	1
Pagesos:	181	227	Sastres:	1	5
Propietaris:	4	3	Serradors:	8	7
Roders:	75	76	Sector terciari		
Sector secundari			Capellans:	3	1
Barbers:	4	1	Comerciants:	19	14
Basters:	—	1	Escriptors:	2	2
Carboners:	2	—	Estanquer:	—	1
Ebenista:	—	1	Mestres:	3	3
Ferrers:	3	2	Perruquer:	—	1
Flequers:	3	1	Religioses:	6	—
Fusters:	6	6	Serventa:	—	1
Mecànics:	2	5	Traginers:	9	10
Moliners:	2	2	Xofer:	—	1

Font: AMO Rectificació al cens electoral del 1934 i Padró d'habitants del 1940.

14. AMO Rectificació al cens electoral. Lligall núm. 27.

15. AMO Padró municipal d'habitants. Lligall núm. 166.

QUADERNS DE LA SELVA, 4

Així, el grup anomenat "*Bajas por falta de trabajo en las Minas de Osor y por otras causas*" estava format, en més d'un 75%, per allò que es consideraven "altres causes" i que, evidentment, les autoritats del municipi varen creure que no era necessari esmentar-les.

A partir d'aquí, hom es pregunta quines eren aquestes "altres causes" i per quina raó varen abandonar el municipi més de 150 persones. La resposta a aquest interrogant és silenciada per les autoritats del moment però aniran sorgint altres qüestions que, molt probablement, mantenen una relació amb el primer interrogant: On figuren els empresonats? i els exiliats?

La repressió "dura"

A l'expedient de la "Causa General" poden localitzar-se els noms i cognoms dels membres del comitè empresonats o exiliats. Així, segons aquesta llista hi havia 17 persones "fugadas a Francia" i 18 a la "cárcel de Gerona", que sumaven un total de 35 represaliats –ANNEXOS IV i V–. Sobre aquesta xifra, cal assenyalar que únicament es computen les persones empresonades i exiliades que, segons les autoritats locals del moment, varen formar part del comitè. Es desconeix si existiren altres persones que, sense haver-ne estat mai membres, també foren víctimes de la dura repressió¹⁶.

No obstant això, a l'hora de comptabilitzar el nombre d'exiliats a l'estranger s'ha de considerar que, massa sovint, va produir-se una marxa de tots o de bona part dels membres d'una família. Per això, resulta una xifra global molt més àmplia de la que es pot deduir a partir del comunicat de la "Causa General". Però, malgrat tot, no tots els exilis tenien com a punt de destinació un país estranger: era habitual que moltes persones no tinguessin aquesta possibilitat i, per tant, havien de traslladar la seva residència a diferents pobles i ciutats del país per evitar les friccions, tibantors i rancúnies que es podien produir amb les noves autoritats franquistes (especialment en els pobles de reduïdes dimensions on tothom es coneix). Segons això, és important el testimoniatge que ens expressa una carta particular (convenientment censurada en el seu moment) que reflecteix l'ambient crispat i tens que dominava a Osor:

16. Aquesta informació es corrobora si contrastem la relació dels empresonats que figuren en aquest treball, amb la llista realitzada per Josep Clara: *Els empresonats de la Selva l'any 1940* dins Quaderns de la Selva, 3 (1990), p. 160. Així, es pot constatar que entre els 16 reclusos esmentats per

J. Clara i els 18 que aquí s'apunten, hi ha algunes diferències que corresponen, justament, a quatre persones que no eren membres del comitè i que, per tant, no figuren a la relació de "Membres del comitè que es trobaven a la presó de Girona".

“...De lo que me deciis en la carta, que si quiero venir a vuestra casa (a Barcelona), pues os tengo que deciros que quiero esperar algunos 15 días para ver si sale el juicio a Pedro, que según me han dicho, antes de pocos días lo va a tener y aún lo haya tenido ya no podré ir más a llevarle la ropa limpia ni a recoger la sucia.

Entonces yo terminaré por bajar y os escribiré otra vez para, si os es posible, venir a esperarme hasta Gerona y así pasaré unos cuantos días sin tener que ver ninguna cara de esas del pueblo, que me han robado la felicidad para toda la vida...”¹⁷.

La repressió “feble”

Molt sovint, els familiars directes de les persones que foren sentenciades a mort, condemnades a la presó o exiliades (externament o internament), també varen ser víctimes de la repressió i el càstig. Per tant, no solament hagueren de suportar la pèrdua d'un parent pròxim sinó que, a més a més, varen haver d'afrontar una forta tensió i, en alguns casos, sancions econòmiques imposades per les autoritats franquistes. Segons consta, aquest va ser el cas del municipi osorenc on el govern local del moment va decidir imposar una multa a determinats ciutadans del poble que havien actuat contra el “Glorioso Movimiento Nacional”, per tal de sufragar les despeses que comportava la concentració de forces de la Guàrdia Civil. En aquest sentit, la proposta de l'alcaldia és prou clara i contundent: *“Relación de vecinos de esta población que, a juicio del que suscribe, son merecedores de sanción por sus ideas y actuación contraria al Glorioso Movimiento Nacional, para los cuales se propone la imposición de la multa que a cada uno se le señala”¹⁸*. –ANNEX núm. 6–. Per l'altra banda, la resposta del Governador Civil no deixa cap mena de dubte:

“...se servirá V. imponer las multas que propone a los vecinos de esa población comprendidos en la relación que me adjuntaba, cuyas multas serán cobradas en metálico remitiéndome luego relación de la cantidad recaudada que servirá para abonar los gastos ocasionados por la concentración de la Guardia Civil en ese término en busca de rojos emboscados”¹⁹.

Consideracions finals

Amb aquest article, tot i que no es pretén aportar dades definitives sobre el cost humà de la guerra en el municipi d'Osor, sí que s'intenta donar un punt de partida i unes xifres aproximades per tal d'aconseguir, per una banda, donar a conèixer les conseqüències del conflicte en aquest terme i, per l'altra,

17. AMO Cartes intervingudes per FET i de les JONS Lligall núm. 657.

18. AMO Expedient de veïns sancionats. Lligall núm. 264.

19. *Ibíd.*

facilitar la tasca investigadora d'altres historiadors que vulguin aprofundir aquesta anàlisi.

Actualment, els estudis de J.M. Solé i J. Villarroya, són una eina indispensable per elaborar investigacions semblants i conformen una base fonamental per establir comparances, deduccions, similituds... D'aquesta manera, hom s'adona que les xifres i percentatges extrets en el municipi d'Osor són força superiors als calculats per a la majoria de pobles de Catalunya. Podríem trobar la raó d'aquesta diferència, difícilment explicable, en la sagnant actuació del comitè d'Osor. Les víctimes que ocasionà i les diferents accions que se li van imputar, degueren fer reaccionar les autoritats franquistes que, amb ànims de venjança, varen iniciar una repressió tant o més dura que la del propi comitè.

El resultat global de tots aquests fets fou la desaparició de 265 persones (morts, empresonats, exiliats, desapareguts,...). No obstant això, algú podria afirmar que les xifres presentades per la junta municipal del cens no són fiables perquè, possiblement, només eren una simple justificació per cobrir qualsevol expedient administratiu; per aquesta mateixa raó, refermo la necessitat d'identificar cadascuna de les víctimes de la repressió i de contrastar els resultats que se'n desprenguin amb les dades de la junta municipal. Només així, s'obtindrà la valoració real sobre el cost humà de la guerra en el municipi d'Osor; mentrestant, ens haurem de conformar amb les xifres apuntades en el còmput de la junta municipal del cens.

ANNEX núm. 1

Llista d'obriers sense treball al poble d'Osor

Jaume Baser	Josep Guitart	Martí Panella
Antoni Boix	Joan Guitó	Joan Prat
Ramon Boix	Joan Jonquera	Josep Prat
Manuel Coll	Juli Juncà	Agustí Puig
Pasqual Coll	Josep Marialitrus	Emili Ramis
Joan Corbera	Llorenç Masgrau	Llorenç Restudis
Daniel Expósito	Tomàs Masgrau	Francesc Solà
Jaume Expósito	Vicenç Masgrau	Joaquim Solà
Manuel Expósito	Francesc Moriscot	Salvador Solà
Pere Expósito	Joan Moriscot	Emili Soler
Ferran Gamell	Josep Murella	Ramon Solé
Pere Gamell	Llorenç Murella	Pere Toves
Joan Gol	Lluís Murella	Francesc Vila
Daniel Gros	Pere Murella	Pau Vila
Eloi Guiset	Josep Pallarols	Francesc Vilarrosa

ANNEX núm. 2

Morts a Osor en la reraguarda

COGNOMS	NOM	EDAT	PROFESSIÓ	DATA DE LA MORT	VEÏNATGE
CODINA i SERINYA	Lluís	31	pagès	s'ignora	Osor
COLL i EXPÓSITO	Josep	52	pagès	15-8-36	Osor
GIL i MASMIQUEL	Jaume	27	serrador	3-8-36	Osor
HORTAL i VILA	Tomàs	25	jornaler	19-8-36	Osor
MASGRAU i RIBAS	Ramon	66	pagès	29-9-36	Osor
OBIOLS i CLASCAR	Pere	70	propietari	28-9-36	Osor
PONS i SUREDA	Maria	49	la casa	15-8-36	Osor
SUBIRANAS i CODINA	Vicenç	45	capellà	s'ignora	Osor
BRUGUERA i PUJOL	Josep	56	capellà	s'ignora	St. Hilari Sacalm
MOLIST i SERRABASA	Jaume	60	capellà	s'ignora	Vic
PALA i CASELLAS	Josep	32	capellà	s'ignora	St. Hilari Sacalm
PORSALS i HORTAL	Joan	66	capellà	s'ignora	Sta. Eugènia Berga

Q U A D E R N S D E L A S E L V A, 4

ANNEX núm. 3

Morts en la repressió franquista al municipi d'Osor

COROMINAS i COMA, Antoni
CROUS i RIPOLL, Lluís
EXPÓSITO i CORNELLÀ, Pere
EXPÓSITO i SERRAT, Emili

GAMELL i DULL, Pere
OBIOLS i PIDEVALL, Pau
PAU i MASANA, Narcís
PUIGDELLOSES I SELLES, Agustí

ANNEX núm. 4

Membres del comitè d'Osor que es trobaven a la presó de Girona

ARIAS i GARROSET, Joan
COROMINAS i CARRERAS, Antoni
CROUS i TURON, Ramon
FARNÉS i SASTRE, Carme
FONT i BUSQUETS, Ramon
GAMELL i COLL, Ferran
GAMELL i COROMINAS, Felip
ISACH i AGUSTÍ, Pere
MARTÍ i BARTOLOMÉ, Francesc

MORELLA i MUNTADA, Josep
MORISCOT i RIPOLL, Francesc
PALOU i FREIXAS, Josep
PAU i MASANAS, Elies
PIELIAS i PLANELLA, Martíà
RABIONET i VILAR, Joan
RAMS i EXPÓSITO, Emili
RIERA i GARROSET, Francesc
TARRES i SAURI, Antoni

ANNEX núm. 5

Membres del comitè d'Osor que estigueren exiliats a França

BASET i SABATES, Antònia
BASET i SOLER, Jaume
GUITÓ i AMIEL, Joan
JUNCÀ i RIERA, Rosa
JUNCÀ i RIERA, Juli
MASGRAU i SOLER, Vicenç
MASMIQUEL i BADIA, Ramon
MIGUEL i TER, Pere
MORELLA i MUNTADA, Lluís

MORELLA i MUNTADA, Pere
MORISCOT i RIPOLL, Joan
MORISCOT i RIPOLL, Joaquim
PARRAMON i TORRENT, Josep
PIDEVALL i PUIG, Maria
PIJOAN i HOMS, Rafael
RESTUDIS i CROUS, Ramon
TOVES i BOSCH, Pere

Veïns d'Osor sancionats a causa de les seves idees

COGNOMS	NOM	IMPORT
AGUSTÍ i BOIX	Maria	25 pessetes
BARNILS i FARNÉS	Josep	25 pessetes
CANALETA i VILA	Josep	50 pessetes
COLL i CANALETA	Ramon	50 pessetes
COLL i DURAN	Pere	50 pessetes
COROMINAS i COMA	Joan	200 pessetes
EXPÓSITO i CORNELLÀ	Manuel	50 pessetes
GAMELL i COLL	Josep	75 pessetes
GAROLERA i VALLS	Joaquim	50 pessetes
GROS i MASOLIVER	Daniel	50 pessetes
HORRA i ROVIRA	Josep	50 pessetes
JUNQUERA i OLIVA	Pere	50 pessetes
LLEONART i EXPÓSITO	Josepa	75 pessetes
MORISCOT i RIPOLL	Rita	50 pessetes
PANELLA i FONT	Martí	50 pessetes
PARRAMON i TIMONET	Josep	75 pessetes
PAU i MASSANA	Enric	50 pessetes
PEDRO i GAMELL	Josep	50 pessetes
PUIG i OBIOLS	Agustí	25 pessetes
REDORSA i MAS	Josep	25 pessetes
RESTUDIS i CROUS	Llorenç	50 pessetes
ROCASALVA i VILA	Gabriel	50 pessetes
ROURA i MASACHS	Josep	25 pessetes
SOLÀ i VIDAL	Salvador	50 pessetes
SOLER i VILA	Ramon	50 pessetes
TORRENT i CENTENER	Miquel	50 pessetes
TORRES i BOSCH	Josep	25 pessetes
VIERNES i EXPÓSITO	Pius	50 pessetes
VILARÓ i MERCADER	Jaume	25 pessetes
	TOTAL	1.500 pessetes

Membres del Comitè d'Osor

COROMINAS i COMA	Antoni	sentenciat i executat	Comitè
CROU i TURON	Ramon	presó de Girona	Comitè
EXPÓSITO i CORNELLÀ	Pere	sentenciat i executat	Comitè
GAMELL i DULL	Pere	sentenciat i executat	Comitè
MASGRAU i SOLER	Vicens	exiliat a França	Comitè
MASMIQUEL i BADIA	Ramon	exiliat a França	Comitè
MORISCOT i RIPOLL	Joan	exiliat a França	Comitè
PIJOAN i HOMS	Rafael	exiliat a França	Comitè
PUIGDELLOSES i SELLES	Agustí	sentenciat i executat	Comitè
ARIAS i GARROSET	Joan	presó de Girona	Milicians
BASET i SABATÉS	Antònia	exiliada a França	Milicians
BASET i SOLER	Jaume	exiliat a França	Milicians
BOSCH i RIBAS	Joan	reclús a Belchite	Milicians
CASALS i FAUCHS	Pere	Anglès	Milicians
COROMINAS i CARRERAS	Antoni	Presó de Girona	Milicians
CROUS i RIPOLL	Lluís	sentenciat i executat	Milicians
CROUS i RIPOLL	Teresa	difunta	Milicians
EXPÓSITO i SERRAT	Emili	sentenciat i executat	Milicians
FARNÉS i SASTRE	Carme	presó de Girona	Milicians
FONT i BUSQUETS	Ramon	presó de Girona	Milicians
GAMELL i COLL	Ferran	presó de Girona	Milicians
GAMELL i COROMINAS	Felip	presó de Girona	Milicians
GRABALOSA i VILARRASA	Andreu	difunt	Milicians
GUITÓ i AMIEL	Joan	exiliat a França	Milicians
ISACH i AGUSTÍ	Pere	presó de Girona	Milicians
JUNCÀ i RIERA	Juli	exiliat a França	Milicians
JUNCÀ i RIERA	Rosa	exiliada a França	Milicians
MARTÍ i BARTOLOMÉ	Francesc	presó de Girona	Milicians
MASGRAU i SOLER	Tomàs	difunt	Milicians
MIGUEL i TER	Pere	exiliat a França	Milicians
MORELLA i MUNTADA	Josep	presó de Girona	Milicians
MORELLA i MUNTADA	Lluís	exiliat a França	Milicians
MORELLA i MUNTADA	Pere	exiliat a França	Milicians
MORISCOT i RIPOLL	Francesc	presó de Girona	Milicians
MORISCOT i RIPOLL	Joaquim	exiliat a França	Milicians
OBIOLS i PIDEVALL	Pau	sentenciat i executat	Milicians
PALOU i FEIXAS	Josep	presó de Girona	Milicians
PARRAMÓN i TORRENT	Josep	exiliat a França	Milicians
PAU i MASANA	Narcís	sentenciat i executat	Milicians
PAU i MASANA	Elies	presó de Girona	Milicians
PÉREZ i RUBIO	Joan	St. Hilari Sacalm	Milicians

E S T U D I S

PIDEVALL i PUIG	Maria	exiliada a França	Milicians
PIELIAS i PANELLA	Martirià	presó de Girona	Milicians
RABIONET i VILAR	Joan	presó de Girona	Milicians
RAMS i EXPÓSITO	Emili	presó de Girona	Milicians
RESTUDIS i CROUS	Ramon	exiliat a França	Milicians
RIERA i GARROSET	Francesc	presó de Girona	Milicians
SOLER i VILA	Emili	Esplugues de Llogregat	Milicians
TARRÉS i SAURI	Antoni	presó de Girona	Milicians
TOVES i BOSCH	Pere	exiliat a França	Milicians

Bibliografia

- CLARA, Josep: *Els empresonats de la Selva l'any 1940* dins *Quaderns de la Selva*, 3. Centre d'Estudis Selvatans I. Sta. Coloma de Farners, 1990.
- COMAS, David i GOÑI, Jordi: *Revolució, poder i territori a la comarca de la Selva (juliol-octubre de 1936)* dins *Quaderns de la Selva*, 3. Centre d'Estudis Selvatans. Sta. Coloma de Farners, 1990.
- COMAS, D.; GOÑI, J. i PUJOL, D. *La revolució i el poder local a la comarca de la Selva a l'estiu del 1936. El cas de Brunyola*, dins *La II república, 60 anys després. Estudis sobre les comarques gironines*. Cercle d'Estudis Històrics i Socials. Girona, 1991.
- CULLA, J.B. i DE RIQUER, B., *El franquisme i la transició democràtica*, vol. VII de la Història de Catalunya. Ed. 62. Barcelona, 1989.
- SOLÉ i SABATÉ, J.M., *La repressió franquista a Catalunya (1938-1953)*. Ed. 62. Barcelona. 1985.
- SOLÉ, J.M. i VILLARROYA, J., *La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939)*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona, 1989.

7 - SANT PERE D'OSOR,
Carretera d'entrada al poble y càn Vidal

Vista d'Osor. Foto Thomàs (Barcelona). Fons d'imatges. Arxiu Històric Comarcal de Santa Coloma de Farners.

Carta escrita per Pere Gamell, poc
abans de ser executat, dirigida a la
seva esposa Enrica Recasens. AMO
Lligall núm. 657.

TRANSCRIPCIÓ DOCUMENT

"Enrique Recasens:

Te deseo un buen estado de salud igual
como es la mía hasta el momento que estoy
bueno, nada más me falta la libertad para
bolber a tu lado y de nuestro hijo.

Enrique si el pueblo, o sean las autori-
dades quieren decir la berdad nada más han
que hacer para abonarme, porque ya saben
que yo no queria sangre ni encarzalamientos
para nadie, y de ellos depende mi abono,
que izo lo que pudi para ellos, haver ellos lo
que haran para mi.

Pedro Gamell".

Enrique Recasens.

Te deseo un buen estado de
salud igual como es la mía
hasta el momento que estoy
bueno nada más me falta la
libertad para bolber a tu lado
y de nuestro hijo.
Enrique si el pueblo o sean
las autoridades quieren decir
la berdad nada más han que
hacer que abonarme porque
ya saben que yo no queria
sangre ni encarzalamientos
para nadie, y de ellos depende
mi abono que izo lo que pude
para ellos, haver ellos lo que
haran para mi. Pedro Gamell